

Pastarojo meto socialinės ekonomikos raida Europos Sąjungoje

SANTRAUKA

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

Pastarojo meto socialinės ekonomikos raida Europos Sąjungoje

Santrauka

Šiame tyrime pateikiama jo autorių informacija ir nuomonės, kurios nebūtinai atspindi oficialią Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto poziciją. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas negarantuoja šiame tyrime pateiktų duomenų tikslumo.

Nei Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, nei kiti Komiteto vardu veikiantys asmenys negali būti laikomi atsakingais už galimą pateiktos informacijos panaudojimą.

SANTRAUKA

TURINYS

Ižanginis žodis: Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) Įvairių interesų grupės pirmininkas Luca Jahier, EESRK Socialinės ekonomikos kategorijos atstovai spaudai Krzysztof Balon ir Alain Coheur.

- 1. Įvadas ir tikslai**
- 2. Socialinės ekonomikos sąvoka ir pagrindiniai su ja susiję teoriniai požiūriai**
- 3. Socialinė ekonomika ir susijusios besiformuojančios koncepcijos Europoje**
- 4. Pastarojo meto (2010-2016 m.) Europos lygmens viešoji politika, skirta socialinei ekonomikai**
- 5. Pastarojo meto (2010-2016 m.) nacionalinio ir regionų lygmens viešoji politika, skirta socialinei ekonomikai**
- 6. Socialinės ekonomikos svarba 28 ES valstybėse narėse**

IŽANGINIS ŽODIS **Luca Jahier**

Nepaprastai džiaugiuosi paskelbtu tyrimu *Pastarojo meto socialinės ekonomikos raida Europos Sąjungoje*, kurį Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) užsakymu atliko CIRIEC. Nuo 2008 m. paskelbę tris tyrimus iš eilės įrodėme savo tvirtą įsipareigojimą remti ir skatinti socialinę ekonomiką Europoje.

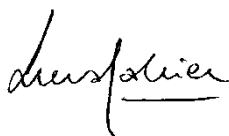
Šis tyrimas, kuriame pateikiami patikimi ir palyginami duomenys, leidžia mums įvertinti padarytą pažangą. Akivaizdu, kad socialinė ekonomika beveik nenukentėjo nuo ekonomikos ir finansų krizės. Šiuo metu sektoriuje apmokamą darbą dirba 6,3 proc. visų 28 ES šalių dirbančių gyventojų, o 2012 m. jų buvo 6,5 proc.

Esu tvirtai įsitikinęs, kad socialinė ekonomika pabrėžia ir saugo Europos Sąjungos pamatines vertybes (ES sutarties 3 straipsnis). Ji suteikia ir galimybių, ir priemonių piliečiams veikti, prisiimti įsipareigojimus ir jausti atsakomybę už mūsų tvarią ateitį. Be to, socialinė ekonomika yra daug galinti priemonė, kuri leidžia ES geriau įgyvendinti savo įsipareigojimus pagal Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m.

Todėl labai svarbu, kad ES per Europos socialinį fondą (ESF) didintų savo paramą socialinei ekonomikai. Ypač džiaugiuosi, kad pastaraisiais metais viena po kitos ES Tarybai pirmininkavusios valstybės socialinei ekonomikai teikė prioritetą ir teigiamai vertino EESRK indėlį į jų darbą.

Vis dėlto dar daug reikia nuveikti, kartu didinant sektoriaus matomumą ir pripažinimą. Nuoširdžiai tikiuosi, kad artimiausioje ateityje bus padaryta pažanga rengiant sistemingus statistinius įvairių socialinės ekonomikos grupių duomenis ir įtraukiant socialinę ekonomiką į nacionalines statistines sąskaitas. Be abejonės, tai bus pirmas žingsnis, kurį būtina žengti, kad socialinė ekonomika sulauktų deramo įvertinimo. Taip pat manau, kad yra daug neišnaudotų galimybių susieti ES socialinės ekonomikos vidaus ir išorės dimensijas, ypač plėtojant santykius su kaimyninėmis valstybėmis vis didesnių politinių, saugumo ir ekonominių neramumų laikais.

Noriu pakviesti visus dalyvius suvienyti jėgas ir veikti dar aktyviau. Jau padarėme nemenką pažangą. Ir toliau kartu ženkime šiuo keliu!

Luca Jahier

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK)
Įvairių interesų grupės pirmininkas

IŽANGINIS ŽODIS

Alain Coheur

EESRK jau trečią kartą paskelbė tyrimą *Pastarojo meto socialinės ekonomikos raida Europos Sąjungoje*; panašūs tyrimai buvo atlikti 2008 ir 2012 metais. CIRIEC tyrimų centre užsakytu tyrimu ne tik atnaujinamos ankstesnės versijos, bet ir daug dėmesio skiriama trimis sritims:

- socialinei ekonomikai ir naujai atsirandančioms koncepcijoms ir judėjimams,
- viešajai politikai plačiąja prasme, kuri pastaraisiais metais buvo formuojama ES lygmeniu ir valstybėse narėse siekiant patobulinti socialinės ekonomikos sektorių,
- socialinės ekonomikos mastui kiekvienoje ES valstybėje narėje.

Paskelbdamas šį tyrimą EESKR sustiprina savo įsipareigojimą siekti socialinės ekonomikos pripažinimo ir ją propaguoti, nes tai sektorius, kuris neabejotinai yra atrama darbo vietoms ir socialinei sanglaudai Europoje ir yra būtinas kuriant ir stiprinant Europos socialinių teisių ramstį.

Tyrime pabrėžiamas svarbus ir augantis vaidmuo, kurį socialinė ekonomika atlieka rinkos ekonomikoje, veikdama šalia ir kartu su ja. Užtikrindama, kad ekonominis našumas tenkintų socialinius poreikius, socialinė ekonomika sukuria tikrą ekonominių ir socialinių klausimų tarpusavio priklausomybę, o ne nustato jų subordinaciją.

Ne kartą kalbėta apie socialinės ekonomikos augimo potencialą ekonomikos ir socialinės krizės laikotarpiu. Iš tiesų, socialinė ekonomika yra atsparumo pavyzdys ir toliau vystosi, kol kitiems ekonomikos sektoriams sunkiai sekasi atsigauti. Tai nėra šalutinis produktas: socialinės ekonomikos įmonės rodo, kad reikia socialinį, ekonominį ir finansinį matmenis derinančios ekonomikos, kuri gali kurti gėrybes ir būti vertinama ne tik pagal savo finansinį, bet ir – o gal net pirmiausia – pagal socialinį kapitalą. Socialinės ekonomikos įmonių veiklą skatina ne vien rinka ar augimo kriterijai. Vystymasis, dviženklis pelningumas ir pelnas nėra pagrindiniai tikslai – pirmiausia siekiama prisidėti prie visuotinio intereso, socialinės sanglaudos ir mūsų visuomenės gerovės.

Šis tyrimas rodo, kad labai svarbu tęsti diskusijas dėl socialinės įmonės koncepcijos – tai turėtų būti platesnio, išsamesnio plano, skirto remti, skatinti ir vystyti socialinę ekonomiką, jos principus ir valdymą, dalis. Taip pat labai svarbu skatinti keistis gerąja patirtimi su kitomis valstybėmis narėmis, turinčiomis didelę patirtį socialinės ekonomikos srityje.

Norint remti socialinės ekonomikos augimą, prireiks politinės drąsos imtis konkrečių priemonių apmokestinimo, paskolų ir biurokratijos mažinimo srityse ir žengti praktinius žingsnius socialinei ekonomikai remti, visų pirma teikti paramą jaunimui, norinčiam dalyvauti atsakingesnėje ekonomikoje, ir investuoti į žmones.

EESRK ir toliau bus ištikimas socialinės ekonomikos įmonių sąjungininkas.

Alain Coheur

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK)
Socialinės ekonomikos kategorijos atstovas spaudai

IŽANGINIS ŽODIS

Krzysztof Balon

Šis EESRK tyrimo „Pastarojo meto socialinės ekonomikos raida Europos Sąjungoje“ leidimas dar kartą patvirtina, kad kuriant darbo vietas, sudarant sąlygas tvariam augimui, suderinant paslaugas ir poreikius ir teisingiau paskirstant pajamas ir turtą socialinės ekonomikos sektorius atlieka svarbų vaidmenį. Tačiau socialinės ekonomikos subjektų vykdomos veiklos kontekstas daug platesnis – kuriama ir dalyvaujamoji demokratija, ir socialinis kapitalas. Tai ypač pasakytina apie valstybes nares, kurios prie ES prisijungė po 2004 m. Daugelis jų iki 1989–1990 m. buvo socialistinės valstybės, kuriose dominavo Sovietų Sąjunga ir pilietinės visuomenės veikla visai neegzistavo arba buvo labai ribota. Šių istorinių poslinkių pasekmė, be kita ko, yra labai nestabili nevyriausybių organizacijų (NVO) sektoriaus finansinė padėtis ir menkas pilietinės visuomenės dalyvavimas kuriant vietas užimtumo galimybes. Tai rodo net ir statistika: nors apmokamo darbo socialinėje ekonomikoje dalis visoje ES siekia 6,3 proc., naujose valstybėse narėse vidutiniškai ji tesudaro 2,5 proc.

Ex oriente lux: kita vertus, šiose šalyse kyla daug naujų idėjų ir pasiūlymų, kurie prisideda prie Europos socialinės ekonomikos turtinimo. Tai ir Lenkijos „Solidarumo“ (lenk. *Solidarność*) judėjimo patirtis, ir diskusijos dėl subsidiarumo principo taikymo, įskaitant socialinės ekonomikos nepriklausomumą nuo valdžios institucijų, ir tokie praktiniai pavyzdžiai kaip Slovakijos savivaldybių socialinių įmonių modelis.

Panašu, kad kuriant ilgalaikę socialinės ekonomikos vystymo strategiją svarbus yra nuolatinis teisės aktų leidėjų bei politikų ir socialinės ekonomikos sektoriaus dialogas tiek nacionaliniu, tiek Europos lygmenimis. Visi suinteresuoti subjektai kviečiami dirbti su EESRK, kad socialinė ekonomika būtų pripažinta esmine, o gal net svarbiausia būsimo Europos ekonominio ir socialinio modelio dalimi.

Krzysztof Balon

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK)
Socialinės ekonomikos kategorijos atstovas spaudai

IVADAS IR TIKSLAI

1.1. Tikslai

Bendrasis CIRIEC parengtos ataskaitos tikslas yra išnagrinėti pastarojo meto socialinės ekonomikos raidą Europos Sąjungoje ir jos 28 valstybėse narėse. Tyrimas orientuotas į tris sritis: pirmiausia, tai socialinė ekonomika ir naujai atsirandančios koncepcijos ir (arba) judėjimai, susiję su erdve tarp valstybių ir rinkos ir (arba) pelno siekiančių įmonių; antra sritis – viešojo politika plačiąja prasme, kuri pastaraisiais metais ES ir valstybėse narėse buvo formuojama siekiant sustiprinti socialinės ekonomikos sektorių, ir trečia sritis – socialinės ekonomikos svarbos kiekvienoje ES valstybėje narėje įvertinimas. Šiuo tyrimu ne tik atnaujinami 2008 m. ir 2012 m. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto paskelbtus CIRIEC atliktus tyrimus „Socialinė ekonomika Europos Sąjungoje“, bet ir analizuojami ir vertinami pastarojo meto poslinkiai šioje srityje Europoje. Kad būtų galima pateikti atsakymus į tyrimo temas, projektas buvo organizuojamas atsižvelgiant į šias tris tyrimo sritis. Pirmojoje, koncepcijai skirtoje srityje atliktame tyrime apžvelgiamos naujai atsirandančios koncepcijos, kurios buvo lyginamos su įprasta ES socialinės ekonomikos koncepcija, ir nustatomos toms koncepcijoms kylančios kliūtys.

Antrojoje, viešosios politikos srityje tyrimas buvo skirtas socialinės ekonomikos politikai, kurią pastaruoju laikotarpiu (2010–2016 m.) vykdė vyriausybės Europos ir nacionaliniu lygmenimis. Socialinės ekonomikos aplinka ir ekosistema yra svarbus veiksnys, kuris gali prisidėti prie lengvesnio socialinės ekonomikos subjektų vystymosi arba tapti jiems išorės kliūtimi. Projekto autoriai sukūrė šios politikos suskirstymo į kategorijas sistemą. Jame apžvelgtos pagrindinės ES ir nacionalinio lygmens iniciatyvos, atlikta lyginamoji naujų, socialinei ekonomikai skirtų nacionalinių teisės aktų analizė ir įvertintas tų teisės aktų poveikis Europoje.

Trečioji sritis yra statistika. Pagrindinis tikslas buvo pateikti kiekybinių duomenų apie socialinę ekonomiką 28 ES valstybėse narėse, taikant tą patį metodą, kuris buvo naudotas dviejuose ankstesniuose tyrimuose, kuriuos EESRK užsakymu atliko CIRIEC. Taip pat buvo nagrinėjami pastarieji statistikos duomenų pasikeitimai ir turimi duomenys Europoje.

1.2. Metodika

Ataskaitos rengimui vadovavo ir didžiąją jos dalį parašė Rafael Chaves ir José Luis Monzón iš CIRIEC, juos konsultavo ekspertų komitetas, kuris aptarė visą darbo grafiką, metodologiją, pasiūlė galutinę ataskaitą direktoriams ir padėjo jiems nustatyti skirtingas įmonių ir organizacijų, kurios kiekvienoje Europos Sąjungos šalyje sudaro socialinę ekonomiką, kategorijas.

Kalbant apie pačią metodiką, pirmoje ataskaitos dalyje pateikta bendra socialinės ekonomikos apibrėžtis yra paremta Europos Komisijos Kooperatyvų ir savidraudos draugijų palydovinių sąskaitų

rengimo vadove pateikta socialinės ekonomikos verslo arba rinkos sektoriaus apibrėžtimi taip tikintis pasiekti platų politinį ir akademinį konsensumą.

Dėl antrojo ataskaitos tikslo – 2017 m. kovo ir balandžio mėn. išsiuntus klausimyną 28 ES valstybėms narėms, buvo atliktas didelis vietos tyrimas. Klausimyną gavo atrinkti ekspertinių žinių apie socialinės ekonomikos koncepciją ir susijusias sritis bei apie šio sektoriaus realijas savo šalyse turintys respondentai. Šie ekspertai – universitetų mokslininkai, specialistai, dirbantys socialinei ekonomikai atstovaujančiose federacijose ir organizacijose, ir aukštas pareigas nacionalinėje vyriausybėje užimančios valstybės tarnautojai, kurių einamos pareigos susijusios su socialine ekonomika. Rezultatai buvo labai džiuginantys, nes iš 28 ES šalių gauti 89 užpildyti klausimynai.

Trečiojo, tarpinio ataskaitos tikslo – nustatyti viešąją politiką – buvo siekiama konsultuojantis su ekspertų komitetu ir sektoriaus ekspertais, pasinaudojant klausimynuose pateikta ir diskusijose su ekspertų komitetu gauta informacija.

SOCIALINĖS EKONOMIKOS SĄVOKA IR PAGRINDINIAI SU JA SUSIJĘ TEORINIAI POŽIŪRIAI

2.1 Dabartinis socialinės ekonomikos apibūdinimas ir pripažinimas

Naujausią socialinės ekonomikos koncepcijos apibrėžtį, kurią parengė jos nariai, galima rasti socialinei ekonomikai atstovaujančios Europos asociacijos „Social Economy Europe“ pateiktoje *Socialinės ekonomikos principų chartijoje*. Šie principai yra:

- pirmenybė asmeniui ir socialiniam tikslui, o ne kapitalui,
- savanoriška ir atvira narystė,
- narių vykdoma demokratinė kontrolė (netaikoma fondams, nes jie neturi narių),
- narių ir (arba) naudotojų interesų susiejimas su visuotinės svarbos interesais,
- solidarumo ir atsakomybės principų gynimas ir taikymas,
- savarankiškas valdymas ir nepriklausomybė nuo valdžios institucijų,
- didžioji perteklinių lėšų dalis investuojama į darnaus vystymosi tikslus, visuotinės svarbos paslaugas nariams arba plačiajai visuomenei.

2.2. Socialinės ekonomikos apibrėžtis, atitinkanti nacionalinių sąskaitų sistemas

Siūloma apibrėžtis, kuri jau buvo suformuluota 2012 m. ataskaitoje:

Grupė privačių oficialių įmonių, kurioms yra būdingas savarankiškas sprendimų priėmimas ir narystės laisvė, įsteigtų savo narių poreikiams tenkinti rinkoje gaminant prekes ir teikiant paslaugas, draudimą bei lėšas, kai sprendimų priėmimas ir bet koks pelno arba perteklinių lėšų paskirstymas

nariams, kurių kiekvienas turi po vieną balsą, tiesiogiai nepriklauso nuo jų kapitalo įnašų ar mokesčių arba, bet kuriuo atveju, vyksta demokratinio dalyvaujamojo proceso metu. Socialinėje ekonomikoje taip pat dalyvauja privačios oficialios organizacijos, kurioms yra būdingas savarankiškas sprendimų priėmimas ir narystės laisvė, teikiančios ne rinkos paslaugas namų ūkiams ir kurių perteklinių lėšų (jei tokių yra) negali nusavinti jas įkūrę, kontroliuojantys ar finansuojantys ekonominės veiklos vykdytojai.

1 lentelė. Socialinės ekonomikos subjektai pagal 2010 m. ESS, suskirstyti į institucinius sektorius

2010 m. ESA INSTITUCINIS SEKTORIUS		SE ĮMONĖS IR MIKROEKONOMIKOS ORGANIZACIJOS
RINKOS GAMINTOJAI	Ne finansų bendrovės (S11)	• Kooperatyvai (darbuotojai, žemės ūkis ir maisto gamyba, švietimas, transportas, būstas, sveikatos priežiūra, socialiniai reikalai ir kt.) • Socialinės įmonės • Kitos asociacijų pagrindu įsteigtos įmonės • Kiti privatūs rinkos gamintojai (asociacijos ir kiti juridiniai asmenys) • Ne pelno organizacijos, teikiančios paslaugas nefinansinėms socialinės ekonomikos organizacijoms • Socialinės ekonomikos kontroliuojamos ne finansų bendrovės
	Finansų bendrovės (S12)	• Kredito kooperatyvai • Savidraudos bendrovės* ir savitarpio taupymo bendrovės • Draudimo kooperatyvai • Ne pelno organizacijos, teikiančios paslaugas nefinansinėms socialinės ekonomikos organizacijoms
	Valdžios sektorius (S13)	—
NE RINKOS GAMINTOJAI	Namų ūkiai (S14)**	• Namų ūkiams paslaugas teikiančios ne pelno institucijos, kurios yra mažiau svarbios
	Namų ūkiams paslaugas teikiančios ne pelno institucijos (S15)	• Labdaros asociacijos*** • Labdaros fondai*** • Kitos namų ūkiams paslaugas teikiančios ne pelno institucijos (kultūros, sporto ir kt.)

(*) Išskyrus socialinės apsaugos sistemos valdymo institucijas ir apskritai savidraudos draugijas, kuriose narystė yra privaloma ir kurios yra kontroliuojamos ne socialinės ekonomikos įmonių.

(**) Namų ūkių sektorių (S14) sudaro individualios įmonės ir tikrosios ūkinės bendrijos, neturinčios juridinio asmens statuso, kurios yra rinkos gamintojos ir nepriklauso socialinei ekonomikai. Jį taip pat sudaro riboto dydžio ne pelno organizacijos („mažiau svarbios“), kurios yra ne rinkos gamintojos ir priklauso socialinei ekonomikai.

(***) Ne pelno organizacijos, kurios yra privačios ne rinkos gamintojos, kuriose narystė ir dalyvavimas yra savanoriški, kurios turi strateginę ir veiksmų autonomiją ir kurių tikslas yra siekti socialinės gerovės tikslų nemokamai arba ekonomiškai nereikšmingomis kainomis teikiant arba užtikrinant prekes ir socialines arba valstybės remiamas paslaugas pažeidžiamoms ar išstumtoms iš visuomenės grupėms, taip pat grupėms, kurioms

gresia socialinė atskirtis. Šios ne pelno organizacijos sudaro *Socialinės veiklos trečiąjį sektorių*, kuris akivaizdžiai yra socialinės ekonomikos dalis.

2.3. Svarbiausi teoriniai požiūriai į socialinę ekonomiką

Ne pelno organizacijos (NPO) koncepcija

Šiuolaikinė ne pelno sektoriaus koncepcija buvo tiksliau apibrėžta ir paplito visame pasaulyje tada, kai praėjusio amžiaus 10-ojo dešimtmečio pradžioje buvo pradėtas tarptautinis mokslinių tyrimų projektas, vadovaujamas Baltimorėje (JAV) įsikūrusio Johnso Hopkinso universiteto. Šio projekto tikslas buvo nustatyti ir išreikšti skaičiais šio sektoriaus dydį ir struktūrą, ištirti jo plėtros perspektyvas ir įvertinti jo poveikį visuomenei.

Per šį projektą tirtos organizacijos, kurios atitinka penkis pagrindinius kriterijus, pagal kuriuos apibrėžiama ne pelno organizacijų struktūra ir veikla, taigi jos yra:

- a) *organizacijos*, t. y. joms yra būdinga institucinė struktūra ir subjektiškumas. Paprastai jos yra juridiniai asmenys;
- b) *privatios*, t. y. instituciniu požiūriu atskiros nuo valdžios sektoriaus, nors gali gauti viešąjį finansavimą, o jų valdymo organuose gali būti valstybės pareigūnų;
- c) *turinčios savivaldą*, t. y. galinčios kontroliuoti savo veiklą ir savo nuožiūra rinkti ir atleisti valdymo organus;
- d) *neskirstančios pelno*. Ne pelno organizacijos gali gauti pelną, tačiau jis turi būti reinvestuojamas į pagrindinę organizacijos veiklą, o ne paskirstomas organizacijos savininkams, nariams, steigėjams ar valdymo organams;
- e) *savanoriškos*, t. y. pirma, narystė jose nėra privaloma ar teisiškai nustatyta, antra, jų veikloje arba valdyme turi dalyvauti savanorių.

Solidarios ekonomikos požiūris

„Solidarios ekonomikos“ koncepcija nuo praėjusio amžiaus 9-ojo dešimtmečio suformuluota Prancūzijoje. Pagal šią koncepciją ekonomika grindžiama trimis ramsčiais: rinka, valstybė ir abipusiškumu. Šie trys ramsčiai atitinka rinkos, perskirstymo ir abipusiškumo principus. Pastarasis principas siejamas su nepiniginiais mainais tiesioginio bendravimo srityje, kuriai visų pirma yra būdinga būrimasis į asociacijas.

Trumpai tariant, ekonomikai yra iš esmės būdinga įvairovė ir jos negalima supaprastintai išreikšti vien tik komercijos ir pinigų sąvokomis. Solidarios ekonomikos požiūris – tai lygių neturintis bandymas sujungti visus tris sistemos ramsčius, taigi konkrečios solidarios ekonomikos iniciatyvos įgyja tarpines formas, turinčias rinkos, ne rinkos ir ne pinigų ekonomikos bruožų. Jos neatitinka tradiciniams požiūriams į ekonomiką būdingo rinkos stereotipo, o jų ištekliai taip pat yra įvairios kilmės: rinkos (prekių ir paslaugų pardavimas), ne rinkos (valstybės subsidijos ir dovanotos lėšos) ir ne piniginiai ištekliai (savanoriai).

Be šios Prancūzijoje atsiradusios solidarios ekonomikos koncepcijos, egzistuoja ir kitoks požiūris į solidarią ekonomiką, gana svarbus kai kuriose Lotynų Amerikos šalyse, pagal kurį solidari ekonomika laikoma socialinės permainas skatinančia jėga kuriant neoliberaliai globalizacijai alternatyvius

visuomenės projektą. Kitaip negu pagal Europos požiūrį, pagal kurį solidari ekonomika yra suderinama su rinka ir valstybe, Lotynų Amerikoje ši koncepcija iš esmės formuojama kaip universali priešprieša kapitalizmui.

Kiti požiūriai

Pagal kitas teorines prielaidas, kurios yra artimos pirmesniame skirsnyje išdėstytam požiūriui, tiesmukai siūloma pakeisti rinkos ekonomiką, kurios gamybos priemonės priklauso privatiems savininkams, kitais gamybos sistemos organizavimo būdais. Šie požiūriai yra a) *alternatyvi ekonomika*, kurios idėja kilo iš „antiistebliškumo“ judėjimų Prancūzijoje po 1968 m. gegužės mėn., ir b) *liaudies ekonomika*, nuo 1980 m. propaguojama įvairiose Lotynų Amerikos valstybėse, kuri savo ypatybėmis yra tokia panaši į solidarios ekonomikos Lotynų Amerikos atmainą, kad ji taip pat vadinama *solidaria liaudies ekonomika*. Liaudies ekonomikoje nėra jokių darbdavio ir darbuotojo santykių, o pagrindiniu gamybos veiksmu laikomas darbas.

SOCIALINĖ EKONOMIKA IR SUSIJUSIOS BESIFORMUOJANČIOS KONCEPCIJOS EUROPOJE

3.1. Socialinės įmonės, socialinis verslumas ir socialinės inovacijos

Europos Komisija socialinę įmonę apibrėžia kaip **socialinės ekonomikos sudedamąją dalį**: *socialinė įmonė (socialinės ekonomikos veiksnys) yra tokia įmonė, kurios pagrindinis siekis yra socialinis poveikis, o ne pelno [sic] savininkams ar akcininkams siekimas. Ji veikia rinkoje tiekdamą prekes ir paslaugas verslui įprastu ir inovatyviu būdu, tačiau perviršį pirmiausia naudoja socialiniams tikslams. Ji valdoma atsakingai ir skaidriai – įtraukiant [sic] darbuotojus, klientus ir [...] suinteresuotas šalis* (2011 m. spalio 25 d. Europos Komisijos komunikatas „Socialinio verslo iniciatyva“, COM(2011) 682 final). Šiame Komisijos komunikate taip pat nurodomos pagrindinės socialinių įmonių veiklos sritys: a) įmonės, kurios teikia socialines paslaugas arba kuria socialines gėrybes ir (arba) pažeidžiamai visuomenės daliai skirtas paslaugas ar gėrybes, ir b) įmonės, kurios siekia integruoti į darbo rinką sunkiai įdarbinamus asmenis, nors tų įmonių veikla apima ne tik socialines prekes ir paslaugas.

Įvairios Šiaurės Amerikos mąstymo srovės, susijusios su socialinėmis įmonėmis, gali būti suskirstytos į du pagrindinius požiūrius: „darbo pajamų“ (angl. *earned income*) ir „socialinių inovacijų“ mokyklą, kuriai atstovauja 1980 m. Bill Drayton įsteigtas „Ashoka“ fondas.

Socialinėmis inovacijomis grindžiamas požiūris pabrėžia asmeninį **socialiai atsakingų verslininkų** vaidmenį, kurie imasi uždavinio sukurti ilgalaikę pridėtinę visuomeninę (ne tik privačią) vertę, įsitraukia į nuolatinį inovacijų, prisitaikymo ir mokymosi procesą, imasi ryžtingų veiksmų ir nesileidžia apribojami turimų išteklių bei jaučia tvirtą atskaitomybės ir atsakomybės už pasiektus rezultatus jausmą savo klientams. Trumpai tariant, socialiai atsakingi verslininkai atlieka socialinę

misiją ir su ja susijęs poveikis (o ne sukurta gerovė) yra svarbiausias kriterijus vertinant socialiai atsakingus verslininkus. Pagal socialinių inovacijų koncepciją socialinės įmonės nuosavybės forma (viešoji, grindžiama kapitalu arba atitinkanti socialinės ekonomikos sampratą) yra antraeilis dalykas, o pagrindinis veikėjas yra socialiai atsakingas verslininkas, nes jam tenka pagrindinė atsakomybė už verslumą ir socialinius pokyčius.

2 lentelė. Socialinės įmonės, socialinio verslumo ir socialinių inovacijų koncepcijų panašumai ir skirtumai

MATMENYS	EMES požiūris	„Darbo pajamų“ mokykla		„Socialinių inovacijų“ mokykla
		Komercinės ne pelno siekiančios organizacijos	I misiją orientuotos įmonės	
EKONOMIKOS IR VERSLO MATMUO	Ekonominės veiklos pobūdis, glaudžiai susijęs su socialine misija	Ekonominės veiklos pobūdis, nesusijęs su socialine misija		Ekonominės veiklos pobūdis, glaudžiai susijęs su socialine misija
	Ekonominė rizika: finansinis tvarumas, grindžiamas rinkos pajamų (komercinės pajamos) ir ne rinkos pajamų (dotacijos, subsidijos, dovanos) deriniu	Tvarumas, grindžiamas komercinėmis pajamomis		Tvarumas, grindžiamas rinkos ir ne rinkos pajamų deriniu
SOCIALINIS ASPEKTAS	Aiškiai apibrėžtas tikslas teikti naudą visuomenei arba kurti socialinę vertę	Tikslas teikti naudą visuomenei užtikrinamas reinvestuojant visą pelną	Tikslas teikti naudą visuomenei neužtikrinamas	Aiškiai apibrėžtas tikslas teikti naudą visuomenei
	Bendra dinamika	Nekalbama apie individualų ar kolektyvinį verslumą	Nekalbama apie individualų ar kolektyvinį verslumą	Pirmenybė teikiama individualioms iniciatyvoms
	Ribojamas pelno paskirstymas (ne pelno ir pelno organizacijos)	Pelno paskirstymas draudžiamas (ne pelno organizacijos)	Pelno paskirstymas leidžiamas (ne pelno ir pelno organizacijos)	Pelno paskirstymas leidžiamas (ne pelno ir pelno organizacijos)
DALYVAVIMO MATMUO	Savarankiškas valdymas	Nenurodyta, tačiau atrodo, kad nepriklausomybę nuo viešųjų organizacijų užtikrina gebėjimas apsirūpinti patiems; tai netaikoma nepriklausomybei nuo jas įsteigusių privačių organizacijų.		Nėra nurodyta, tačiau savarankiškumas numanomas
	Demokratiškas sprendimų priėmimas	Demokratiškas sprendimų priėmimas nėra privalomas		Demokratiškas sprendimų priėmimas nėra privalomas
	Dalyvaujamas sprendimų priėmimas	Dalyvaujamas sprendimų priėmimas nėra privalomas		Dalyvaujamas sprendimų priėmimas nėra privalomas

Šaltinis: Monzon & Herrero (2016 m.).

3.2. Bendro vartojimo ekonomika, susijusios sąvokos ir socialinė ekonomika

Bendro vartojimo ekonomika – tai nauja sąvoka, įsitvirtinusi nuo 21-ojo amžiaus pradžios ir vartojama kalbant apie labai įvairią veiklą, susijusią su vartojimo, gamybos, finansavimo, švietimo ir netgi valdymo sritimis. Savo komunikate „Europos bendro vartojimo ekonomikos darbotvarkė“ (COM(2016) 356 final, 2016 m. birželio 2 d.) Europos Komisija bendro vartojimo ekonomiką apibrėžia kaip „verslo modelius, pagal kuriuos vykdyti veiklą padedama pasitelkiant bendradarbiavimo platformas, kuriomis suteikiama atvira rinka laikinam prekių ir paslaugų, kurias dažnai teikia privatūs asmenys, naudojimui“. Komisija išskiria tris subjektų, dalyvaujančių bendro vartojimo ekonomikoje, kategorijas: a) paslaugų teikėjus – tai gali būti privatūs arba profesinę veiklą vykduojantys asmenys; b) šių paslaugų vartotojus ir c) tarpininkus, kurie, suteikdami internetinę platformą, teikėjus suveda su vartotojais ir palengvina jų tarpusavio sandorius (bendradarbiavimo platformos). Komunikato pabaigoje pabrėžiama, kad bendro vartojimo ekonomikos sandoriai neapima nuosavybės teisių pasikeitimo ir gali būti atliekami siekiant arba nesiekiant pelno.

Nors *bendradarbiavimo platformos* nėra esminė dabartinio dalijimosi ekonomikos klestėjimo priežastis, joms tenka labai svarbus vaidmuo. Jų pagrindinės funkcijos: a) prekių pasiūlą ir paklausą sujungiančios platformos sukūrimas, b) mechanizmo, kuriuo naudojantis galima ekonominius sandorius atlikti elektroniniu būdu, sukūrimas ir c) patikros mechanizmų, kurie sumažina sandorių su nepažįstamais žmonėmis riziką ir išlaidas, sukūrimas. Trumpai tariant, bendro vartojimo ekonomikoje naudojamos informacinės technologijos siekiant sumažinti informacijos asimetriją ir sandorių, per kuriuos keičiamasi arba dalijamasi prekėmis ir paslaugomis, išlaidas bei išplėsti ir įtvirtinti bendro vartojimo rinkas.

Europoje taip pat vystomos įvairios bendradarbiavimo platformos. Agentūra LAMA ir organizacija „Cooperatives Europe“ atliko 38 atvejų iš 11 Europos šalių ir 3 iniciatyvų, vykdomų už Europos Sąjungos ribų, tyrimą. Tyrimo išvadose atkreiptas dėmesys tiek į naujas kooperatyvams suteikiamas plėtros galimybes bendro vartojimo ekonomikos srityje, tiek į kliūtis ir suvaržymus, su kuriais jie susiduria, pavyzdžiui, finansavimo problemas ir mažą kooperatyvų, skatinančių bendro vartojimo ekonomikos iniciatyvas, dydį, dėl kurių jos tampa nebe tokios veiksmingos.

3.3. Ekonomika bendrosios gerovės kūrimui ir socialinė ekonomika

Ekonomika bendrosios gerovės kūrimui – tai 2010 m. prasidėjęs socialinis, ekonominis ir politinis judėjimas, kurio pradininkas – Austrijos ekonomistas Christian Felber. Ekonomikos bendrosios gerovės kūrimui modelio pagrindinė prielaida – ekonomika turėtų tarnauti žmonėms, t. y. bendrajai gerovei. Ji grindžiama visuotinai pripažįstamomis universaliomis vertybėmis: žmogaus orumu, solidarumu, ekologiniu tvarumu, socialiniu teisingumu, skaidrumu ir demokratiniu dalyvavimu. Šios ekonomikos modelis apima kelias disciplinas ir gali būti taikomas bet kokio pobūdžio žmonėms ir organizacijoms.

Siekiant pripažinti ekonominę sistemą sudarančių įmonių ir subjektų indėlį į bendrąją gerovę, naudojamas specialus metodas, pagrįstas Bendrosios gerovės balansu, Bendrosios gerovės matrica, Bendrosios gerovės ataskaita ir Bendrosios gerovės išorės auditu.

3.4. Žiedinė ekonomika ir socialinė ekonomika

Žiedinės ekonomikos esmė – linijinė, modeliu „imti-gaminti-naudoti-išmesti“ grindžiama ekonomika pakeičiama žiediniu modeliu, kuriame atliekos gali būti paverčiamos ištekliais, kad ekonomika būtų tvaresnė ir būtų sumažintas jos neigiamas poveikis aplinkai geriau valdant išteklius ir mažinant jų gavybą ir taršą. Be to, žiedinė ekonomika suteikia įmonėms konkurencinį pranašumą, nes geriau valdomos žaliavos, suteikiama naujų ekonominių galimybių naujose rinkose ir vietos lygmeniu galima sukurti naujų darbo vietų.

Žiedinė ekonomika ir socialinė ekonomika turi daug esminių bendrų aspektų. Pagal abu modelius daugiausia dėmesio skiriama žmonėms ir darniam vystymuisi. Esminis tiek žiedinės ekonomikos, tiek ir socialinės ekonomikos sėkmės veiksnys – kūrybinių ir inovacinių gebėjimų stiprinimas vietos lygmeniu, kur kaimynystės ryšiai yra lemiamas aspektas. Kitaip tariant, kooperatyvų judėjimo ir socialinės ekonomikos vertybės ir principai, pavyzdžiui, ryšiai su vietos teritorija, kooperatyvų bendradarbiavimas arba solidarumas, yra esminiai ramsčiai užtikrinant tris darnaus vystymosi procesų aspektus – aplinkos, ekonominį ir socialinį. Socialinė ekonomika neatsitiktinai tapo žiedinės ekonomikos Europoje iniciatorė naudojant ir perdirdant atliekas, taip pat energetikos ir žemės ūkio sektoriuose. Pastaruoju metu bendro vartojimo ekonomikos srities bendradarbiavimo platformos yra gerai žinomi iniciatyvų, kurios padeda išsaugoti ir gerinti gamtos kapitalą, optimizuoti išteklių naudojimą ir skatinti sistemos veiksmingumą, pavyzdžiai. Pati Europos Komisija savo *ES žiedinės ekonomikos veiksmų plane* pripažino, kad socialinės ekonomikos įmonės „turės didelės įtakos formuojant žiedinę ekonomiką“.

3.5. Įmonių socialinė atsakomybė, įmonių pilietiškumas ir socialinė ekonomika

2011 m. Europos Komisija paskelbė žaliąją knygą „Europos įmonių socialinės atsakomybės modelio skatinimas“, kurioje įmonių socialinė atsakomybė apibūdinta kaip sąvoka, reiškianti, kad įmonės, vykdydamos savo veiklą ir plėtodamos ryšius su suinteresuotaisiais subjektais, savanoriškai paiso socialinių ir aplinkosaugos aspektų.

Su įmonių socialine atsakomybe labai susijusi *įmonių pilietiškumo* sąvoka. Remiantis įmonių pilietiškumo teorijomis, įmonės turėtų ne tik prisiimti įsipareigojimus akcininkams ir suinteresuotiesiems subjektams, bet ir pačios užmegzti ryšius su visuomene. Įmonė turėtų veikti kaip „geras pilietis“. Nors pradinė įmonių socialinės atsakomybės apibrėžtis apsiribojo tik tiesiogiai su akcininkais ir suinteresuotaisiais subjektais susijusia įmonių gerąja patirtimi, naujoji Europos Komisijos nustatyta įmonių socialinės atsakomybės apibrėžtis apima 10 principų, nustatytų Jungtinių

Tautų pasauliniame susitarime (COM(2006) 136 final, 2 punktas), taigi galima daryti išvadą, kad šios dvi sąvokos yra lygiavertės (bent jau Komisijos darbotvarkėje).

Kadangi socialinės ekonomikos principai, kurie yra pagrįsti bendradarbiavimo principais, yra ne kas kita, kaip įmonių socialinės atsakomybės taikymas visais jos aspektais, galima konstatuoti, kad įmonių socialinė atsakomybė pirmiausia pradėta taikyti socialinėje ekonomikoje, nes ši atsakomybė yra neatsiejama socialinės ekonomikos vertybių ir veiklos taisyklių dalis.

3.6. Nacionalinis socialinės ekonomikos ir susijusių besiformuojančių sąvokų pripažinimas

- *Šalys, kuriose socialinės ekonomikos sąvoka yra plačiai pripažįstama.* Labiausiai socialinės ekonomikos sąvoką pripažįsta Ispanijos, Prancūzijos, Portugalijos, Belgijos ir Liuksemburgo valdžios institucijos ir akademinė bei mokslo bendruomenė, taip pat pats socialinės ekonomikos sektorius. Pirmos dvi šalys išsiskiria labiausiai – Prancūzijoje ši sąvoka gimė, o Ispanija 2011 m. patvirtino pirmąjį Europoje nacionalinės teisės aktą dėl socialinės ekonomikos.
- *Šalys, kuriose socialinės ekonomikos sąvoka pripažįstama vidutiniškai:* Italija, Kipras, Danija, Suomija, Švedija, Latvija, Malta, Lenkija, Jungtinė Karalystė, Bulgarija, Graikija, Vengrija, Airija, Rumunija ir Slovėnija. Šiose šalyse socialinės ekonomikos sąvoka egzistuoja kartu su kitomis sąvokomis, pavyzdžiui, ne pelno sektoriumi, savanoriškos veiklos sektoriumi ir socialinėmis įmonėmis. Nors Jungtinės Karalystės vyriausybė vykdo socialinių įmonių paramos politiką, šioje šalyje apie socialinę ekonomiką žinoma nedaug.
- *Šalys, kuriose socialinės ekonomikos sąvoka pripažįstama mažai arba nepripažįstama.* Socialinės ekonomikos sąvoka mažai žinoma, besiformuojanti arba nežinoma šiose šalyse: Austrija, Čekija, Estija, Vokietija, Latvija, Lietuva, Malta, Nyderlandai, Slovakija ir Kroatija. Susijusios ne pelno sektoriaus, savanoriškos veiklos sektoriaus ir nevyriausybinių organizacijų sektoriaus sąvokos pripažįstamos šiek tiek labiau.

Kalbant apie susijusias besiformuojančias sąvokas, labiausiai ES šalyse žinomos šios: ne pelno sektorius, trečiasis sektorius, pilietinė visuomenė ir savanoriškos veiklos sektorius, įmonių socialinė atsakomybė, socialinės įmonės ir socialinės inovacijos. Žinios apie kitas sąvokas, pavyzdžiui, žiedinę arba bendro vartojimo ekonomiką, daugelyje ES šalių auga, tačiau terminai „ekonomika bendrosios gerovės kūrimui“ ir „solidarioji ekonomika“ sunkiai įsitvirtina daugelyje ES šalių, kur jie yra labai mažai žinomi arba apskritai nežinomi.

PASTAROJO METO (2010–2016 M.) EUROPOS LYGMENS VIEŠOJI POLITIKA, SKIRTA SOCIALINEI EKONOMIKAI

4.1. Taisyklės. Statutai ir reglamentavimo sistemos

2009–2017 m. Europos institucijos įgyvendino keletą iniciatyvų, susijusių su socialine ekonomika, tiksliau, skirtų socialinėms įmonėms, kurios yra socialinės ekonomikos dalis, ir taip pradėjo naują Europos viešosios politikos etapą. Tačiau teisinių formų srityje nuveikta nedaug. Aptarti Europos savidraudos draugijų statuto ir Europos fondo statuto projektai, tačiau galiausiai jų atsisakyta dėl institucijų paramos trūkumo. Šiuo metu Europos Parlamentas ėmėsi teisėkūros iniciatyvos rengti socialinių ir solidariųjų įmonių statutą.

Kalbant apie reglamentavimo sistemas ir teises kliūtis socialinės ekonomikos subjektų vystymuisi, iki šiol patvirtintose direktyvose buvo skiriama per mažai dėmesio specifinėms socialinės ekonomikos organizacijų ypatybėms. Pirmenybė teikta konkurencijos politikos taikymui. Neseniai, siekdama sušvelninti šią reglamentavimo sistemą, 2012 m. Komisija priėmė *de minimis* reglamentą visuotinės ekonominės svarbos paslaugų (VESP) srityje, o 2014 m. patvirtino viešųjų pirkimų reformos dokumentų rinkinį. Juo valdžios institucijoms leidžiama į viešųjų pirkimų procedūras ir įgaliojimus įtraukti tam tikras socialines nuostatas. Tačiau tai neturėjo didelio poveikio. Kalbant apie reglamentavimo sistemą, pastaruoju metu kylanti kliūtis yra griežta kiekybinė taupymo politika. Ji yra susijusi su viešojo sektoriaus ir socialinės ekonomikos subjektų tarpusavio sąsajomis ne tik padidėjusio biurokratizmo problemos atžvilgiu, bet ir dėl vėlavimų, taikymo ir įgyvendinimo procedūrų bei kitų reikalavimų, kurie apsunkina trečiojo sektoriaus ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimą arba netgi užkerta jam kelią.

Europos ir nacionalinės valdžios institucijų pastangomis siekiama padidinti pilietinės visuomenės pažinimo aspektą ir dalyvavimą, pavyzdžiui, rengiant Europos konferencijas, kurios organizuojamos Europos Tarybai pirmininkaujančių valstybių narių arba šių valstybių pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu, vieną po kitos priimamas EESRK nuomos, Europos Parlamento Socialinės ekonomikos jungtinės grupės ir, tam tikrais atvejais, ir Regionų komiteto ar net pačios Komisijos iniciatyvas ir nuomos. Paskutinė iniciatyva (Madrido deklaracija), priimta Madride 2017 m. gegužės 23 d., turėjo didelio poveikio žiniasklaidoje ir socialiniuose tinkluose. Tačiau siekiant padidinti matomumą ir atvirumą socialiniu požiūriu būtina ją perkelti iš makro į mikro lygmenį. Be to, taip visuomenės socialinė struktūra ir jos socialinis tinklų kapitalas tampa svarbiausiu veiksnium. Kaip nurodyta ankstesnėse ataskaitose, ESF grindžiamos Europos programos turėjo plataus struktūrinio poveikio tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu, nes jos sujungė ir sustiprino Europos socialinę ekonomiką federacijų, tinklų, mokslinių tyrimų, kultūros ir politikos atžvilgiu. Kita vertus, susiduriama su nemažais sunkumais užtikrinant vietos tinklų galimybę pasinaudoti ES fondais ir programomis.

Kaip jau minėta, kita problema yra socialinės ekonomikos srities koncepcinio apibrėžimo matomumas ir pripažinimas. Šio tikslo siekti kliudo tai, kad nuolat pasitelkiamos naujos sąvokos. 8-ajame dešimtmetyje buvo vartojami šie su socialine ekonomika susiję įvairūs terminai: trečioji sistema, pilietinė visuomenė ir ne pelno sektorius. Kilus ekonominei krizei atsirado daug naujų terminų, pavyzdžiui, socialinės įmonės, bendro vartojimo ekonomika ir ekonomika bendrosios gerovės kūrimui. Reikia pabrėžti, kad už šių problemų slypi ne tik nesutarimas, kurią apibrėžti vartoti, bet ir viešai nedeklaruojama politika nesiimti veiksmų šioje srityje.

4.2. Konkreti politika. Fondai ir politikos sritys

2011 m. įvyko svarbus, su socialine ekonomika, arba, tiksliau tariant, socialinėmis įmonėmis, susijęs pokytis Europos Komisijos politinėje darbotvarkėje – Komisija pradėjo taikyti Socialinio verslo iniciatyvą („Socialinio verslo iniciatyva. Socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimas socialinių inovacijų ekonomikoje“, COM(2011) 682 final). Socialinio verslo iniciatyvoje išdėstyta Europos Komisijos politinė darbotvarkė su 11 pagrindinių veiksmų. Viena iš ašių yra *privataus ir viešojo finansavimo gerinimas*. Siekiant didinti privačių investuotojų domėjimąsi socialinėmis įmonėmis, patvirtintas Reglamentas Nr. 346/2013 dėl Europos socialinio verslumo fondų. Taip pat sukurta Europos Sąjungos užimtumo ir socialinių inovacijų programa (EaSI), kurią papildė kitos finansinės iniciatyvos, pavyzdžiui, EaSI garantijų priemonė, gebėjimų stiprinimui skirtų investicijų linija ir socialinio poveikio spartinimo priemonė. Kalbant apie viešąsias lėšas, tikslas „skatinti socialinę ekonomiką ir socialinį verslumą“ buvo perkeltas į ERPF ir ESF. Vis dėlto socialinei ekonomikai skirta Europos biudžeto politika nebuvo parengta ir jos vis dar laukiama. Neseniai priimtoje Madrido deklaracijoje (2017 m. gegužės 23 d.) toliau raginama ją parengti.

Su korespondentais atliktas mūsų tyrimas parodė, kokia svarbi pagrindinė finansinė ES priemonė – ESF. Tarptautinės konferencijos ir tinklai, iniciatyva LEADER ir Europos direktyvos bei teisės aktai taip pat yra svarbios priemonės. Nustatyta, kad kongresai ir tinklai kuria struktūrinį ir kognityvinį poveikį, pavyzdžiui, koordinuojant Europos socialinės ekonomikos pilietinę visuomenę. Paaiškėjo, kad neseniai sukurtos naujos priemonės (ESIF, EaSI, COSME ir kt.) turėjo labai mažai poveikio arba visai jo neturėjo, ypač Viduržemio jūros regiono ir rytinėse ES šalyse. Būtina atlikti tyrimus, kuriais būtų įvertintas naujos politikos poveikis.

PASTAROJO METO (2010–2016 M.) NACIONALINIO IR REGIONŲ LYGMENS VIEŠOJI POLITIKA, SKIRTA SOCIALINEI EKONOMIKAI

5.1. Nauji nacionalinės teisės aktai dėl socialinės ekonomikos

Per pastaruosius septynerius metus dauguma Europos šalių skyrė dėmesio teisėkūrai socialinės ekonomikos srityje. Konkretūs socialinės ekonomikos įstatymai buvo priimti nacionaliniu lygmeniu: Ispanijoje (2011 m.), Graikijoje (2011 ir 2016 m.), Portugalijoje (2013 m.), Prancūzijoje (2014 m.) ir Rumunijoje (2016 m.) ir regionų lygmeniu: Belgijoje (Valonijoje, Briuselyje ir Flandrijoje) ir Ispanijoje (Galisijoje).

Be to, šiuo laikotarpiu parengti nauji įstatymų projektai, projektai ir kitos institucinės iniciatyvos, pavyzdžiui, akreditacijos sistemos, ženklinimas ir plataus masto nacionaliniai daugiamečiai planai, kurie rodo didėjančią vyriausybės suinteresuotumą šioje srityje. Taip pat buvo patvirtintos reformos, skirtos tam tikroms socialinės ekonomikos grupėms (socialinis trečiasis sektorius, trečiojo sektoriaus socialinės įmonės, kooperatyvai ir kt.), pavyzdžiui, Italijoje ir Ispanijoje.

Socialinės ekonomikos reguliavimas taikant naujas teisinės formas dar nereikia pažangos skatinant socialinę ekonomiką, neapsiribojančią jos instituciniu pripažinimu (Noia, 2017 m.). Kaip Europos kooperatinės bendrovės statuto arba neseniai priimto Ispanijos socialinės ekonomikos įstatymo atvejais, poveikis gali būti labai nedidelis, jei nebus numatyta kitų įstatymų papildančių priemonių.

5.2. Nacionaliniai ir regionų veiksmų planai ir tikslinis finansavimas

Nacionaliniai ir regionų veiksmų planai yra labai svarbios politinės priemonės socialinei ekonomikai skatinti. Tai svarbūs susitarimai tarp skirtingų dalyvių, dažniausia tarp vyriausybės ir socialinės ekonomikos ir (arba) trečiojo sektoriaus atstovų, įskaitant profesines sąjungas, universitetus ir kt., kuriais siekiama ilguoju laikotarpiu gerinti tarpusavio santykius, teikiančius abipusės naudos. Paprastai jie apima stabilias finansavimo sistemas, dalyvaujamąsias ir konsultacines sistemas, plėtotinas strategines sritis, santykių gerinimą ir visuomenės pokyčius.

Pastarąjį dešimtmetį geroji praktika buvo plėtojama pietiniuose Ispanijos regionuose Andalūzijoje ir Mursijoje, kuriuose pasiektas aukščiausias šalyje kooperatyvų plėtros rodiklis, ir kai kuriuose Prancūzijos ir Belgijos regionuose (Chaves ir Demoustier, 2013 m.). Per šį dešimtmetį išplėtos gerosios praktikos pavyzdžių galima rasti Prancūzijoje, kur veikia Teritorinės ekonominio bendradarbiavimo grupės (PTCE), pripažintos naujojo Prancūzijos socialinės ekonomikos įstatymo, arba, pavyzdžiui, Barselonoje (Ispanija), kur parengti vietiniai socialinės ekonomikos ir solidarumo įmonių rėmimo planai.

Pastaraisiais metais, paprastai bendradarbiaujant su Europos struktūriniais fondais, nacionaliniu lygmeniu buvo parengtas ne vienas nacionalinis veiksmų planas. Tai atvejai, kai Europos fondų veiklos programos orientuojamos į socialinę ekonomiką ir socialinę įtrauktį. 3 lentelėje nurodyti pagrindiniai nacionaliniai planai. Sėkmingam įgyvendinimui yra svarbūs trys pagrindiniai veiksniai: pirma, daugiametė holistinė sistema, antra, vyriausybės, socialinės ekonomikos ir kitų suinteresuotųjų subjektų partnerystės koncepcija, užtikrinanti, kad būtų patenkinti tikrieji poreikiai ir laikomasi prioritetų, trečia, struktūruotas ir integracinis Europos struktūrinių fondų poveikis visoje Europoje. Pastarasis veiksnys yra svarbiausias ES politikos formuotojams.

3 lentelė. Nacionaliniai planai, skatinantys socialinę ekonomiką Europos šalyse (2011–2016 m.)

Šalis	Nacionalinis planas
Bulgarija	Socialinės ekonomikos veiksmų planas (2014–2015 m., 2016–2017 m.)
Lenkija	Nacionalinė socialinės ekonomikos programa. Įsteigtas nacionalinis socialinės ekonomikos plėtros komitetas.
Portugalija	Nacionalinis susitarimas tarp vyriausybės ir socialinio sektoriaus (port. <i>Compromissos de Cooperação para o Setor Social e Solidário</i>)
Rumunija	„Solidar“ – parama socialinės ekonomikos programai stiprinti pagal žmogiškojo kapitalo veiksmų programą POCU
Ispanija	Nacionalinė programa socialinei ekonomikai skatinti ir POISES – Socialinės įtraukties ir socialinės ekonomikos veiksmų programa, ESF 2014–2020 m.
Švedija	Darbo departamento ir Įmonių departamento bendrai įgyvendinama daugiametė darbo integracijos ir socialinių įmonių rėmimo programa
Jungtinė Karalystė	„The Compact“ – susitarimas tarp vyriausybės ir savanorių bei bendruomenės sektoriaus. Šiuo 1998 m. sudarytu susitarimu nustatomas veiklos metodas, gerinantis santykius ir teikiantis abipusės naudos.

Tikslinis finansavimas. Europoje egzistuoja įvairios finansavimo sistemos. Kai kurios iš jų naudoja daugiausia viešąsias lėšas, kitos – privačias; be to, egzistuoja mišrios viešojo ir privataus finansavimo sistemos. Šiame dokumente dėmesys sutelktas į viešuoju reglamentavimu arba lėšomis grindžiamą finansavimą.

Socialinei ekonomikai skirtos viešosios lėšos yra pirmasis finansinis ramstis. ES (pavyzdžiui, struktūriniai fondai) ir nacionalinės bei regionų vyriausybės specialiai skiria lėšų socialinei ekonomikai skatinti ir plėtoti. Tai yra tradicinės subsidijų programos, skirtos skatinti kooperatyvus ir darbą juose Vokietijoje, Italijoje ir Ispanijoje. Egzistuoja daug alternatyvų, kurias galima įgyvendinti.

Pastaraisiais metais ne viena vyriausybė taikė šias finansavimo formas. Belgijoje Braserio fondas remia darbuotojų kooperatyvų plėtrą Valonijos regione. Kipre pagal socialinės gerovės paslaugų politiką kiekvienais metais skiriamos subsidijos einamosioms išlaidoms padengti subsidijuojant

socialines paslaugas teikiančias organizacijas (t. y. vaiko priežiūra, ilgalaikė priežiūra ir pan.). Prancūzijoje naujuoju socialinės ekonomikos įstatymu nustatytos naujos finansinės priemonės šiame sektoriuje, įskaitant Socialinių inovacijų fondą (FISO). Italijoje sukurtas fondas socialinėms įmonėms ir socialiniams kooperatyvams finansuoti.

Kai kuriais atvejais fondai yra mišrūs, juos valdo vyriausybė ir socialinės ekonomikos organizacijos: pavyzdžiui, Prancūzijoje veikia Nacionalinis asociacijų plėtros fondas (FNDVA) ir Nacionalinis sporto plėtros fondas (FNDS). Įvairių fondų atveju finansavimas yra nebiudžetinis. Be to, egzistuoja sistemos, grindžiamos gyventojų pajamų mokesčiu. Tam tikrą mokėtinų mokesčių procentinę dalį gyventojai gali skirti savanoriškos veiklos organizacijoms. Taip yra daroma Italijoje ir Ispanijoje. Ispanijoje šios sumos mokamos į nacionalinį socialinio trečiojo sektoriaus organizacijų fondą, į kurį pervadama daugiau kaip 200 mln. EUR per metus.

Kitas tradicinis tikslinis šaltinis būtų pajamos iš azartinių lošimų (loterijos, lošimų automatai). Tai pasakytina apie RAY ir Oy Veikkaus AB Suomijoje arba ONCE – nacionalinę aklųjų organizaciją Ispanijoje.

5.3. Viešųjų pirkimų taisyklės

Po ilgo laikotarpio, kai viešosiose rinkose vyravo konkurencijos apsaugos politika, 2014 m. persvarstytos ES viešųjų pirkimų taisyklės (Direktyvos 2014/23, 2014/24 ir 2014/25) atvėrė naujų galimybių nacionalinei, regionų ir vietos valdžiai skatinti socialinę ekonomiką sudarant palankesnes sąlygas įgyti viešojo sektoriaus tiekėjo statusą. Todėl tai yra *į paklausą orientuota politika* socialinei ekonomikai skatinti. Viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo procedūrose dabar leidžiama numatyti socialines išlygas.

Kai kurios vyriausybės, pavyzdžiui, Švedijos, Ispanijos ir Jungtinės Karalystės, nacionaliniu, regionų ir vietos lygmeniu taikė šias socialines išlygas. Jungtinėje Karalystėje pagal 2012 m. Socialinės vertės aktą (viešosios paslaugos) reikalaujama, kad viešieji organai, sudarydami viešųjų pirkimų sutartis, atsižvelgtų į tai, kaip tokios paslaugos galėtų pagerinti ekonominius ir socialinius aspektus teritorijoje, kurioje šios paslaugos bus teikiamos. Ispanijoje, pavyzdžiui, Saragosa, Barselona ir Madridas, į savo naujas viešųjų pirkimų sutartis neseniai įtraukė socialines išlygas.

5.4. Institucinės kliūtys

Šioje ataskaitoje taip pat apsvairstėme, kas, socialinės ekonomikos specialistų ir atstovų manymu, labiausiai kliudo sektoriui vystytis, ir daugiausia dėmesio skyrėme institucinėms kliūtims. Iš esmės tai yra būdas įvertinti įgyvendintų arba dar nenustatytų politinių priemonių veiksmingumą. Klausimyne pateiktas klausimas buvo labai atviras. Buvo gauta daug skirtingų atsakymų. Nustatytos kliūtys suskirstytos į keturias grupes: pirma, matomumas ir sąmoningumas, antra, vadovavimas ir

vyriausybės administravimas, trečia, finansavimas ir apmokestinimas ir galiausiai, ketvirta, institucinės kliūtys.

Pirmajai kliūčių grupei priskiriamas nepakankamas sąmoningumas ir socialinės ekonomikos koncepcijos, socialinių įmonių ir kitų susijusių koncepcijų suvokimas visuomenėje, viešuosiuose debatuose ir akademinėje bendruomenėje. Tai yra labai rimta kliūtis rytinėms ES šalims, pavyzdžiui, Vengrijai, Lenkijai, Slovakijai ir Čekijai. Korespondentai iš šių šalių pripažįsta, kad socialinei ekonomikai pagrindinę paramą (tiek finansinę, tiek didinant informuotumą) teikia ES programos ir iniciatyvos.

Su šia informuotumo ir suvokimo stoka susijęs menkas socialinės ekonomikos matomumas žiniasklaidoje, taip pat statistikoje. Daugelyje šalių, pradedant Austrija ir Slovakija ir baigiant Švedija, trūksta duomenų bazių, oficialios statistikos ir patikimų duomenų apie socialines įmones arba socialinę ekonomiką. Be to, reikia socialinei ekonomikai skirtų švietimo ir mokymo programų įvairiais švietimo lygmenimis. Kelete šalių, pavyzdžiui, Prancūzijoje, tokios programos egzistuoja ir moksleiviai bei jaunuoliai gali mokytis moksleivių kooperatyvuose.

Antrajai kliūčių grupei priskiriamas vadovavimas ir vyriausybės administravimas. Daugelio korespondentų teigimu, trūksta vadovaujančių institucijų, kurios būtų atsakingos už socialinę ekonomiką, socialines įmones, savanorius ir pilietinę visuomenę ir galėtų plėtoti politiką bei skatinti socialinę ekonomiką. Taigi, nėra socialinei ekonomikai skirtos nacionalinės strategijos. Ši sritis nelaikoma politiniu prioritetu. Korespondentai iš tokių šalių kaip Vokietija ir Malta teigia, kad dauguma žiniasklaidos priemonių ir politikos formuotojų „nemato socialinės ekonomikos būtinybės“. Kai kuriais atvejais jie nurodo pasitikėjimo trūkumą ir nepritarimą ne pelno organizacijų vykdomai ekonominei veiklai.

Iš dalies dėl pirmiau minėtų priežasčių valdžios organų požiūris į socialinės ekonomikos poreikių tenkinimą ir pastangas yra neadekvatus. Kai kuriais atvejais įvairūs valdžios lygmenys ir skirtingos ministerijos nekoordinuoja veiklos socialinės ekonomikos klausimais. Kitais atvejais valdžios organai yra labai priklausomi nuo politikos ciklų. Pavyzdžiui, pasikeitus vyriausybei buvo uždarytas Danijos vyriausybinių socialinės ekonomikos įmonių biuras. Galiausiai biurokratizmas ir kokybinė griežto taupymo politika (Chaves ir Zimmer, 2017 m.) yra ypač didelės kliūtys socialinės ekonomikos subjektams bendradarbiauti su viešosiomis institucijomis, pavyzdžiui, Italijoje, Ispanijoje ir Slovėnijoje.

Kita kliūčių grupė – *institucinės kliūtys*. Įvardijami du tipai. Pirmasis – keičiamos sektoriaus taisyklės, kliudančios socialinės ekonomikos subjektų veiklai. Pastaraisiais metais Prancūzijoje ir Ispanijoje vyriausybių pakeistas papildomos socialinės apsaugos reguliavimas turėjo neigiamo poveikio sveikatos savidraudos subjektams, kai kuriais atvejais privertęs juos keisti teisinį statusą ir tapti pelno siekiančiais subjektais. Italijoje atlikus liaudies bankų reformą (DL 3/2015) nustatyta, kad liaudies bankai, turintys didesnę nei 8 mlrd. EUR turtą, turi būti pertvarkomi į akcines bendroves. Taip pat vykdant kredito kooperatyvų reformą (L 49/2016) buvo radikaliai pertvarkytas visas kooperatinės bankininkystės sektorius, o tai turėjo ir tam tikrų neigiamų pasekmių. Ispanijoje pasikeitęs požiūris į

sporto trenerių socialinę apsaugą turėjo neigiamo poveikio sporto asociacijoms. Jungtinėje Karalystėje dėl stambių viešųjų pirkimų sutarčių socialinės ekonomikos įmonės priverstos tapti didelių privačių įmonių subrangovėmis; be to, (nepaisant Socialinės vertės akto) pastebima tendencija sudaryti sutartis atsižvelgiant veikiau į kainą, o ne papildomą socialinę vertę. Neseniai iš dalies pakeistas labdaros organizacijų teisinis statusas yra geriau pritaikytas prie šios naujos institucinės aplinkos. Suomijoje Viešųjų pirkimų direktyva, leidusi skirti sutartis dėl tam tikrų paslaugų, neįgyvendinama, taigi, ja negali pasinaudoti socialinės ekonomikos subjektai.

Antrasis institucinių kliūčių tipas apima naujus įstatymus ir socialinių įmonių įstatus. Pirmoji kliūtis – neįgyvendinamos naujos taisyklės (dėl šios priežasties jos laikomos neįpareigojančia teise). Tai pasakytina apie Ispanijos socialinės ekonomikos įstatymą (2011 m.), nenumatantį įgyvendinimo nuostatų.

Kita šio antrojo institucinių kliūčių tipo kliūtis susijusi su naujais sunkumais, kylančiais kitiems socialinės ekonomikos subjektams atsiradus naujoms nacionalinėms socialinių įmonių teisinėms formoms arba pasikeitus teisinėms formoms. Lenkijoje ir Portugalijoje neseniai atlikti kooperatyvų įstatymų pakeitimai laikomi nepalankiais kooperatyvams. Vengrijoje naujasis socialinės ekonomikos įstatymas kelia grėsmę daugeliui piliečių grupių įsteigtų socialinių kooperatyvų, kuriems 2018 m. įsigaliojus įstatymui gali tekti keisti organizavimo formą (kooperatyvai arba ne pelno akcinės bendrovės). Slovėnijoje ir Bulgarijoje į socialinio verslumo įstatymo taikymo sritį nepatenka įvairios organizacijos, kurios anksčiau veikė kaip socialinės įmonės.

SOCIALINĖS EKONOMIKOS SVARBA 28 ES VALSTYBĖSE NARĖSE

6.1. Įžanga. Statistinių duomenų apie socialinę ekonomiką poreikis

Pastaruosius du dešimtmečius pastangas šioje srityje dėjo tiek akademinė bendruomenė, tiek nacionaliniai statistikos institutai ir vyriausybės. 2006 m. CIRIEC parengė metodą Europos Komisijai, Socialinės ekonomikos įmonių palydovinių sąskaitų vadovą, tuo pat metu buvo parengtas ir JT ne pelno institucijų palydovinių sąskaitų vadovas. Statistikai rengti taip pat sukurta kitų metodų. Pastaraisiais metais kai kurios šalys įdėjo labai daug darbo, kad pateiktų patikimų duomenų apie įvairias socialinės ekonomikos grupes. Prancūzijos statistikos institutai ir Ispanijos Darbo ministerija teikia laiko eilutes apie užimtumą kooperatyvuose ir socialinėje ekonomikoje. Italijos, Bulgarijos, Liuksemburgo, Čekijos ir Vengrijos nacionaliniai statistikos institutai labai pagerino savo skelbiamus statistinius duomenis, kai kuriais atvejais naudodami ne pelno organizacijų palydovinių sąskaitų metodiką. Reikėtų konkrečiai paminėti Portugaliją, Lenkiją ir Rumuniją. Pastaraisiais metais šios trys ES šalys rengė nuolatinę, sisteminę visos socialinės ekonomikos statistiką. Portugalijoje tai užtikrinama šalies socialinės ekonomikos įstatymu (2013 m.), o Lenkijoje – tai yra susitarimo su

Europos socialiniu fondu (ESF) padarinys. Nepaisant to, artimiausiais metais reikia dėti daug pastangų siekiant susisteminti skirtingų socialinės ekonomikos grupių statistiką.

6.2. Metodikos tikslas. Iššūkiai

Šios tyrimo dalies tikslas yra pateikti kiekvienos Europos Sąjungos šalies ir bendrų socialinės ekonomikos pagrindinių duomenų apžvalgą išskiriant tris organizacijų grupes: kooperatyvus ir panašias patvirtintas organizacijas, savitarpio pagalbos ir panašias organizacijas ir galiausiai asociacijas, fondus bei kitas ne pelno organizacijas.

Būtina rengti statistiką remiantis tyrimais natūraliomis sąlygomis ir patikrinamomis sąskaitomis. Tačiau dėl sąnaudų ir laiko tai viršija šio tyrimo taikymo sritį, todėl šį klausimą reikės spręsti vėlesniame etape. Šiame tyrime pateikiama statistinė informacija, gauta iš antrinių duomenų, kuriuos pateikė mūsų korespondentai kiekvienoje šalyje. Ataskaitinis laikotarpis yra 2014–2015 m. Tačiau dėl prieinamumo ir statistinių ataskaitų kokybės kai kurių šalių informacija yra kelerių metu senumo, visų pirma asociacijų, fondų ir panašių organizacijų atveju. Buvo ieškoma duomenų apie dirbančius asmenis ir, jei įmanoma, etato ekvivalentus, narių skaičių, savanorių skaičių ir subjektų ar įmonių skaičių. Kai kurios šalys ir socialinės ekonomikos grupės taip pat pateikė duomenų apie apyvartą, tačiau jie nėra palyginami. Siekiant duomenis palyginti su 2002 m. kovo mėn. ir 2009 m. spalio mėn. EESRK užsakymu CIRIEC atliktų tyrimų dėl socialinės ekonomikos padėties 25 ES valstybėse narėse duomenimis ypatingas dėmesys buvo skiriamas užimtumo kintamajam.

6.3. Statistinių rezultatų apžvalga

Toliau nurodytais suvestiniais rodikliais atkreipiamas dėmesys į tai, kad Europos socialinė ekonomika yra labai svarbi tiek žmonėms, tiek ekonominiu požiūriu ir yra sritis, į kurią turi atsižvelgti ir visuomenė, ir politiką formuojantys asmenys.

Europos socialinė ekonomika:

- suteikia daugiau nei 13,6 mln. apmokamų darbo vietų Europoje,
- o tai sudaro apie 6,3 proc. 28 ES valstybių narių dirbančiųjų,
- suteikia darbo vietas daugiau nei 19,1 mln. darbuotojų, įskaitant apmokamas ir neapmokamas darbo vietas,
- suteikia darbo vietas daugiau nei 82,8 mln. savanorių – tai prilyginama 5,5 mln. darbuotojų, dirbančių visą darbo dieną,
- įdarbina daugiau nei 232 mln. kooperatyvų, savidraudos įmonių ir panašių subjektų narių,
- apima daugiau nei 2,8 mln. subjektų ir įmonių.

Skirtingose ES valstybėse narėse padėtis skiriasi. Nors socialinės ekonomikos srityje dirba apie 9–10 proc. dirbančiųjų, pavyzdžiui, Belgijoje, Italijoje, Liuksemburge, Prancūzijoje ir Nyderlanduose,

naujosiose ES valstybėse narėse, pavyzdžiui, Slovėnijoje, Rumunijoje, Maltoje, Lietuvoje, Kroatijoje, Kipre ir Slovakijoje, socialinė ekonomika yra nedidelis besiformuojantis sektorius, kuriame dirba mažiau nei 2 proc. dirbančiųjų.

Kita išvada yra susijusi su socialinės ekonomikos darbo jėgos raida ekonomikos krizės metu. Socialinės ekonomikos darbo jėga parodė atsparumą ekonomikos krizei, nes užimtumas sumažėjo tik nuo 6,5 proc. iki 6,3 proc. visos Europos apmokamos darbo jėgos ir nuo 14,1 mln. iki 13,6 mln. darbo vietų; tai galima iš dalies paaiškinti turimų statistinių duomenų kokybe. Daugiau apmokamų darbo vietų prarasta kooperatyvuose ir panašiuose subjektuose nei asociacijose, fonduose ir kituose panašiuose subjektuose.

Galiausiai, vertinant užimtumo požiūriu, kadangi duomenų apie kitas ekonominio poveikio priemones, pavyzdžiui, indėlį į BVP, nėra, asociacijos, fondai ir kiti panašūs subjektai išlieka pagrindinė ekonomikos „šeima“, apimanti daugumą socialinių subjektų / įmonių ir apie 66 proc. užimtumo šiame socialiniame sektoriuje.

4 lentelė. Apmokamas užimtumas kooperatyvuose, savidraudos draugijose, asociacijose, fonduose ir panašiuose subjektuose. Europos Sąjunga (2014–2015 m.)

Šalis	Kooperatyvai ir panašūs subjektai	Savidraudos draugijos	Asociacijos ir fondai	Iš viso
Austrija	70 474	1 576	236 000	308 050
Belgija	23 904	17 211	362 806	403 921
Bulgarija	53 841	1 169	27 040	82 050
Kroatija	2 744	2 123	10 981	15 848
Kipras	3 078	(nėra)	3 906	6 984
Čekija	50 310	5 368	107 243	162 921
Danija	49 552	4 328	105 081	158 961
Estija	9 850	186	28 000	38 036
Suomija	93 511	6 594	82 000	182 105
Prancūzija	308 532	136 723	1 927 557	2 372 812
Vokietija	860 000	102 119	1 673 861	2 635 980
Graikija	14 983	1 533	101 000	117 516
Vengrija	85 682	6 948	142 117	234 747
Airija	39 935	455	54 757	95 147
Italija	1 267 603	20 531	635 611	1 923 745
Latvija	440	373	18 528	19 341
Lietuva	7 000	332	(nėra)	7 332
Liuksemburgas	2 941	406	21 998	25 345
Malta	768	209	1 427	2 404
Nyderlandai	126 797	2 860	669 121	798 778
Lenkija	235 200	1 900	128 800	365 900
Portugalija	24 316	4 896	186 751	215 963
Rumunija	31 573	5 038	99 774	136 385
Slovakija	23 799	2 212	25 600	51 611
Slovėnija	3 059	319	7 332	10 710
Ispanija	528 000	2 360	828 041	1 358 401
Švedija	57 516	13 908	124 408	195 832
Jungtinė Karalystė	222 785	65 925	1 406 000	1 694 710
IŠ VISO ES-28	4 198 193	407 602	9 015 740	13 621 535

5 lentelė. Apmokamas darbas socialinės ekonomikos srityje, palyginti su bendru apmokamu darbu.

Europos Sąjunga (2014–2015 m.)

Šalis	Užimtumas socialinėje ekonomikoje (A)	Bendras užimtumas * (B)	proc. A / B
Austrija	308 050	4 068 000	7,6 proc.
Belgija	403 921	4 499 000	9,0 proc.
Bulgarija	82 050	2 974 000	2,8 proc.
Kroatija	15 848	1 559 000	1,0 proc.
Kipras	6 984	350 000	2,0 proc.
Čekija	162 921	4 934 000	3,3 proc.
Danija	158 961	2 678 000	5,9 proc.
Estija	38 036	613 000	6,2 proc.
Suomija	182 105	2 368 000	7,7 proc.
Prancūzija	2 372 812	26 118 000	9,1 proc.
Vokietija	2 635 980	39 176 000	6,7 proc.
Graikija	117 516	3 548 000	3,3 proc.
Vengrija	234 747	4 176 000	5,6 proc.
Airija	95 147	1 899 000	5,0 proc.
Italija	1 923 745	21 973 000	8,8 proc.
Latvija	19 341	868 000	2,2 proc.
Lietuva	7 332	1 301 000	0,6 proc.
Liuksemburgas	25 345	255 000	9,9 proc.
Malta	2 404	182 000	1,3 proc.
Nyderlandai	798 778	8 115 000	9,8 proc.
Lenkija	365 900	15 812 000	2,3 proc.
Portugalija	215 963	4 309 000	5,0 proc.
Rumunija	136 385	8 235 000	1,7 proc.
Slovakija	51 611	2 405 000	2,1 proc.
Slovėnija	10 710	902 000	1,2 proc.
Ispanija	1 358 401	17 717 000	7,7 proc.
Švedija	195 832	4 660 000	4,2 proc.
Jungtinė Karalystė	1 694 710	30 028 000	5,6 proc.
IŠ VISO ES-28	13 621 535	215 722 000	6,3 proc.

* Apmokamas darbas 15–65 amžiaus grupėje, Eurostatas, 2015 m.

6 lentelė. Apmokamo darbo socialinėje ekonomikoje raida Europoje

Šalis	Užimtumas socialinėje ekonomikoje			Δ proc. 2010–2015 m.
	2002/2003 m.	2009/2010 m.	2014/2015 m.	
Austrija	260 145	233 528	308 050	31,9 proc.
Belgija	279 611	462 541	403 921	-12,7 proc.
Bulgarija	(nėra)	121 300	82 050	-32,4 proc.
Kroatija	(nėra)	9 084	15 848	74,5 proc.
Kipras	4 491	5 067	6 984	37,8 proc.
Čekija	165 221	160 086	162 921	1,8 proc.
Danija	160 764	195 486	158 961	-18,7 proc.
Estija	23 250	37 850	38 036	0,5 proc.
Suomija	175 397	187 200	182 105	-2,7 proc.
Prancūzija	1 985 150	2 318 544	2 372 812	2,3 proc.
Vokietija	2 031 837	2 458 584	2 635 980	7,2 proc.
Graikija	69 834	117 123	117 516	0,3 proc.
Vengrija	75 669	178 210	234 747	31,7 proc.
Airija	155 306	98 735	95 147	-3,6 proc.
Italija	1 336 413	2 228 010	1 923 745	-13,7 proc.
Latvija	300	440	19 341	(netaikoma)
Lietuva	7 700	8 971	7 332	-18,3 proc.
Liuksemburgas	7 248	16 114	25 345	57,3 proc.
Malta	238	1 677	2 404	43,4 proc.
Nyderlandai	772 110	856 054	798 778	-6,7 proc.
Lenkija	529 179	592 800	365 900	-38,3 proc.
Portugalija	210 950	251 098	215 963	-14,0 proc.
Rumunija	(nėra)	163 354	136 385	-16,5 proc.
Slovakija	98 212	44 906	51 611	14,9 proc.
Slovėnija	4 671	7 094	10 710	51,0 proc.
Ispanija	872 214	1 243 153	1 358 401	9,3 proc.
Švedija	205 697	507 209	195 832	-61,4 proc.
Jungtinė Karalystė	1 711 276	1 633 000	1 694 710	3,8 proc.
IŠ VISO ES-28	11 142 883	14 137 218	13 621 535	-3,6 proc.

Šaltinis: CIRIEC /EESRK.
nėra, netaikoma

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Leidinio atsakingoji redakcija: Vizitų ir leidinių tarnyba
EESC-2017-104-LT
www.eesc.europa.eu

© Europos Sąjunga, 2017
Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Dėl leidimo naudoti arba kopijuoti iliustracijas tiesiogiai kreiptis į autorių teisių turėtoją.

Online
QE-04-17-876-LT-N
ISBN 978-92-830-3899-3
doi:10.2864/748719

LT